

Чорний слон і зупинена лава

Востаннє Етна влаштувала погром майже сто років тому. 1693 року місто і околиці поховав червоний, залізний потік, а вже чорна, застигла лава та світлий вапняк стали матеріалом для відбудови Катанії.

З великого латинського хреста Кафедрального собору вибігали налякані люди, дехто з них падав на коліна і далі молився. З бокової вулиці накульгував розпатланий чоловік з безумним поглядом. Він щось кричав, хапаючи земляків за одяг. Коли старий наблизився до Гнатка, той розібрав слова, але не їхню суть.

— Ілюдор іде! Смерть несе! Всіх затопче чорний слон. Не вода фонтану, а ріки Аменано і Сімето скинуть місто у море.

— Ти бачив Ілюдора? — до чоловіка підбігла жінка, також схожа на безумну. Такою її робила дивна зачіска.

— Я чую чорного слона.

— Я питаю — бачив чи ні?

— Відійди від мене, Медузо Горгона.

— Ти не сповна розуму, Яго, — жінка покрутила пальцем біля скроні, — Чорний слон перед тобою.

Гнатко, який з інтересом слухав розмову двох дивних людей, подивився перед собою. У центрі Соборної площі у круглій мармуровій ванні фонтану стояв чорний з вулканічного базальту слон, який віз на спині білий

египетський обеліск, котрий вінчали глобус, пальмова гілка і лілея.

Несподівано жінка підійшла до юнака.

—Я — Агата.

—Тільки не Свята, — крикнув чоловік.

—Не слухай безумного, — жителька Катанії рішуче схопила молодика за руку, — пішли зі мною. Як тебе?

—Гнат.

—Іноземець, — відразу констатувала Агата, — мені потрібна твоя допомога, бо ти посланий Господом допомогти мені врятувати Катанію.

—Куди йти? — нащадок славного козака Дорошенка вирішив покластися на долю.

—Спочатку до Кафедрального собору. Він, як і все місто, під покровительством Святої Агати. Пальмова гілка — то згадка про її мученицький подвиг, а лілея — символ її чистоти, — Агата тикнула вказівний палець у напрямку пам'ятника.

Кафедральний собор — вишукане творіння епохи бароко, вразив Гната десятками скульптур святих, а всередині простором і вівтарними фресками. Біля великої мармурової жінки на самоті молився священник.

—Падре, дайте мені ікону Святої Агати, — прихожанка, тричі перехрестившись, відразу виклала суть справи.

—Як це дайте? — священник суворо подивився на прохачку, — вона ж чудотворна.

—Тому і прошу.

—Хочеш врятуватися від землетрусу?

—Хочу врятувати все місто.

—Тоді молись.

—Буду. З іконою Святої Агати біля підніжжя Етни разом з цим особливим чужинцем.

—І зі мною.

Ікона виявилась великою і важкою, принаймні, для настоятеля храму, який після певних вагань доручив Гнаткові нести чудотворний образ. Чи довіра окрилила юнака, чи подіяла невидима сила ікони, але парубок відчув такий приплив енергії, що готовий був злетіти на вулкан.

Селище Дзафферане виглядало геть спустошеним. Сади, де розкошували яблуні, апельсинові, лимонні, оливкові дерева, почорніли від диму і попелу. Трохи вище сховались старі лози винограду, які росли окремими кущами.

Етни не сподобалась поява глядачів на її феєричній виставі. У середині вулкану щось забулькотіло, він закашлявся і почав випльовувати на поверхню розпечену магму з трикілометрової висоти. Лава повільно поповзла до хороброго трію.

Гнат передав жінці ікону, і Агата, піднявши над головою зображення Чудотворної, пішла вгору. Віддалившись метрів на тридцять, вона завмерла, з викликом подивилася на вулкан і голосно почала молитися.

Червоний язик лави ставав усе довшим. Він вже спробував на смак кущі ялівця і потягнувся до сосен, дубів і каштанів. Наповнений залізом струмінь гаряче дихав на виноградники, захоплюючи їх острівці по всьому схилу вулкана.

Руки Агати затекли, брудне повітря забивало дихання, але жінка не припиняла голосної молитви. Священник, який спочатку молився пошепки, більше не стримувався і промовляв слова, наче на вечірній месі. А поруч з латиною на весь задимлений простір зазвучала церковнослов'янська мова — це Гнатко приєднався до італійців. І хоч він не знав молитви, зверненої до Святої Агати, але «Отче наш» гармонійно влився у загальне триголосся.

Лаву наче хтось спіймав арканом. Вона важко тягнула невидиму мотузку, незадоволено шипіла і, нарешті, сконала за десять метрів до Агати та Чудотворної Ікони. І якийсь дивом крізь шари диму та попелу пробились промені весняного сонця.

— Слава Богу! Господь простив нас.

— Падре, мабуть, жителі Катанії цього разу нагрішили менше або ви добре їх сповідували, — жінка усміхнулась і вручила ікону настоятелю храму, — повертайтеся, а мені ще треба відшукати свого брата. Чужинця я забираю із собою.

— Ікона важка, — зітхнув чоловік.

— Свята Агата вам допоможе, — пообіцяла пишноволоса.

Жінка і Гнатко рушили вздовж схилу. Родючі землі біля підніжжя Етни належали місцевим багатіям. Пальми радували око, а плоди фруктових дерев перетворювались на дзвінки монети у гаманцях найзаможніших людей Сицилійського королівства.

— А чому ваш брат живе так високо?

— Карлу внизу не вистачило місця та й до Господа тут ближче.

— А чому той безумний на майдані назвав вас Медузою Горгоною?

— А чи не забагато питань? — Агата тряхнула копною волосся, закручені пасма якого нагадували сотні пружин, зібраних до купи, — вона символ нашого острова. Колись була хорошою жінкою, але постраждала через кохання. Богиня Афіна перетворила її зачіску на кубло змій.

Гнатко подивився на темно-каштанові завитки і дуже легко уявив, як вони перетворюються на гадюк. Агата перехопила погляд юнака і розсміялася:

— Бійся. Бійся, бо, коли люди дивились на Медузу Горгону, то перетворювались на камінь.

— А я не боюсь, — образився юнак, — на горі і без мене каміння вистачає.

За секунду він забув про образу: його вразило видовище, яке відкрилось очам.

Невеличкий будинок, засипаний камінням, ледь зміг показати їм шматок даху і стіни.

— Карло, — заволатала жінка і кинулась на пагорб.

— Обережно! — попередив Гнатко, бо навколо вулкан залишив свої гарячі сліди.

Юнак на схилі випередив Агату і першим дістався руїни хатинки. Він зазирнув у дірку і побачив кремезного чоловіка у повному розпачі. Хазяїн помешкання не кликав на допомогу, не рвав на собі волосся. Він просто мовчав, спрямувавши погляд у єдиний отвір над головою. Гнатко не довго розмірковував, що робити: його феєрична партнерка штовхнула хлопця у бік і сама окупувала вузький простір.

— Карло, чого ти сидиш? У тебе язик відсох чи розум лава забрала? Де Домінік?

— Домінік, — повторив нещасний і несподівано заплакав.

— Де хлопець? — заволатала жінка.

— Не знаю, — Карло підпер руками підборіддя, наче не в силах утримати голову, що миттєво поважчала, — він пішов ще вчора і не повернувся.

— Не хвилюйся, я думаю ми знайдемо його у печері Одисея.

Агата мала рацію. Її десятирічний племінник останнім часом годинами вивчав підземну схованку, де давньогрецький герой осліпив одноокого велетня. Однолітки хлопця спочатку захоплювались його сміливістю,

а потім почали дражнити циклопом. Може, вони називали б хлопця і Одисеєм, але так їм подобалось більше. До того ж, очі Домініка так близько примикали до перенісся, що, здавалось, ось-ось і зіллються в одне велике озеро з темним островом посередині.

—Чого ти розсівся? Тобі своєї Агати замало — ти на Святу чекаєш? — жінка простягнула руку в отвір, але брат не поворухнувся, — та що з тобою?

—Здається я ногу зламав, не можу на праву стати.

—Видряпуйся! — наказала Агата.

Карло опустився на коліна і повільно почав повзти угору. До дірки було близько, але поруч жодної опори. До руки сестри він ледь дістав, але їй бракувало сил витягти бранця зруйнованої хати.

—Ньяціну!

—Допомогти? — Гнатка зрозумів, що сицилійською саме так звучить його ім'я.

—Спробуй, але він дуже важкий.

—Якщо витягну твого брата, будеш називати мене Гнат — по нашому.

—Клянусь Святою Агатою!

Юнак схопив сицилійця за вільне зап'ястя. Він згадав, як витягував з підпілля млину у рідній Ольшанці мішки з борошном майже по центнеру кожен. Карло важив ще більше, але і хлопець подорослішав та став нівроку собі козарлюгою. Гнат згадав свого учителя — козака-характерника Харитона,

подумки перелив усю силу у правицю і за один раз висмикнув здорованя з ями.

—Граціє! Мілле граціє! Слава Ньяціну! — Агата поривчасто обняла Гнатка, а потім кучеряву голову брата.

—Мільйон дякую — це добре, — молодий козак дослівно переклав італійське «велике спасибі» і, усміхнувшись, додав, — але ж я просив називати мене...

—Гнат! Гнат! — швидко виправилась жінка і спробувала підняти Карла, але той виявився інвалідом на обидві ноги. Хоча вони і не сильно боліли, але чоловік стояти не міг, — він ще не готовий.

—Зате я готовий: козаку зібратись, тільки підперезатись, — Гнатко підсів під сицилійця і взяв його на спину.

Обминаючи кущі ялівця і винограду, троє дісталися лісу. Серед буків і дубів дихалось легше, однак не всім. Сто двадцять кілограмів на горбу втомили юнака, і він сів перепочити. Між кронами дерев з'явилося козаче сонце — місяць. Дивно було бачити два світила на небі одночасно. Зовсім поруч зашурхотіло, і на галявину вийшов великий, гоноровий олень. Він з цікавістю подивився на відпочивальників біля дерева. Спокій, що царював навколо, умиротворив і тварину. Гнатко відчув благосний настрій красеня і довгим поглядом подивився у вологі зіниці. Олень окам'янів. Юнак, не відводячи своїх очей від оленячих, схопив Карла і потяг до рогатого.

Чоловік видерся на шерстяну спину, а Гнат міцно схопив випадкового помічника за риг.

— Давай і ти лягай йому на спину, — запропонувала Агата, — такий лобуряка і двох витримає.

— Коли стелеться доріжка, козакові не до ліжка, — хлопець згадав знайомого козацького коня і погладив тварину по шиї.

Внизу, у підніжжя яблуневого саду, юрмився народ. Настоятель Кафедрального собору тримав Чудотворну ікону і острів'яни, вдячні Святій Агаті за порятунок, прикладалися до образу. Але, побачивши Карла на олені, вони прикипіли поглядами до дивної процесії.

З околиці натовпу вибіг Медад.

— Гнате, ти де був? Ми всю Катанію підняли на ноги.

— Вона і без вас зранку на ногах. Ось веземо привіт від Етни. Зможеш з ним розібратися?

Медад під тихий гул молитов, що не змовкав, уважно оглянув пацієнта. Потім по черзі крутнув праву і ліву ногу. Два клацання пролунали сухими пострілами. Карло почервонів, але змовчав. Проте Агата скипіла:

— Йолопе, ти зламав брату обидві ноги.

— Зламати — не відрізати, — Медад був задоволений своєю роботою, — зростеться колись.

— Колись?! — жінка ошаліла, вона не знала про жартівливий характер єврейського

хлопця, — ти зараз пожалкуєш, що торкнувся мого Карла.

— І що ж ти мені зробиш? — молодому лікарю подобалось розважатися, але, коли він побачив обличчя людей, то насторожився.

— Вона страга, — крикнули з натовпу.

— А це страшно?

— Це тобі вирішувати. Вона — відьма.

— Тоді без жартів, — Медад поважав потойбічні сили, — пацієнте, я попрошу вас встати.

Під пильним поглядом суворої сестри Карло піднявся і трохи невпевнено, але зробив кілька кроків і радісно посміхнувся.

— Я знову ходжу!

— Слава Медаду! — засміявся Медад і пояснив, — у нього всі кістки цілі, просто я їх поставив на місце.

— Пригощайся, рятівнику, — звідкись виліз Блейк, який тримав у долонях жовтенькі круглячки, мало їстівні на вигляд, — не бійся не отруїшся. Місцеві називають їх фікі діндія — інжир з Індії.

— А ти їх вже багато зїв? — розумний лікар упізнав плоди кактусу опунції. Ці були жовтенькі, а він зустрічав від білих до темно-бордових. Перед вживанням їх обов'язково опускали у воду на годину, а потім чистили.

— Та майже з десятків, — похвалився єгиптянин, — вони ж маленькі.

— Давно я не ставив клізм, дорогий Бубу. Готуйся, друже, до великої, — Медад

почесав потилицю, а натовп відгукнувся сміхом, бо сицилійці добре знали, що більше одного-двох плодів, і бажано після якоїсь страви, їсти не варто — інакше дорогу до туалету можна і позабути.

За мить веселу юрбу віднесло в глиб майдану. З лісового масиву завітав до земляків серйозний чоловік. Статурою більший за здорованя Карла, він нагадав Гнаткові товариша — Тараса Дві Спини. Юнак про себе охрестив незнайомця Півтори Спини, хоча насправді звали того Модесто Форесто. Він вважав себе нащадком перших мафіозі, які билися із завойовниками.

«Morete Alla Francia, Italia Anela», що перекладалось як «Смерть Франції, вдихни, Італіє». Саме таку версію походження слова «МАФІЯ» відстоювала лісова людина. З ним до хрипоти сперечалась Агата і передавала іншу легенду, за якою 1282 року пасхального понеділка французький солдат познущався над юною сицилійкою. Її мати бігала по місту і у розпачі кричала «Ma fia! Ma fia!» — Моя донька! Моя донька! Щодо суті, то для більшості мафіозі був їх людиною, плоть від плоті сицилійцем, борцем за справедливість.

Жителям Катанії подобались гарячі суперечки Везувія і Медузи Горгони. Одружити їх та здійснити заповітну мрію більшості городян поки нікому не вдалося, але кожен готовий був внести посильну лепту, щоб потім насолоджуватись щоденною виставою

з двома феєричними героями у головних ролях.

Біля Модеста стояла клітка, з якої скалив зуби на занадто цікавих, що підійшли ближче, вгодований вовк.

— Як ти їх ловиш? — це вже був сьомий сіроманець, якого лісник привіз для зграї місцевого купця Ауреліо Баретті.

— Сеньйоре, звірі самі приходять, коли дізнаються, у кого вони будуть жити.

Задоволений Ауреліо намацав кілька золотих у гаманці. Модесту раптом захотілося відкрити клітку і побачити зовсім інший вираз обличчя у негоціанта. Останнього вовка він зловив так само, як і шістьох попередніх: вибив яму, посередині на рівні землі вкопав стовп, на якому облаштував невеличку годівницю, закрив провалля гілками та листям і обніс її низькою огорожею. Сірий, відчувши здобич, легко перемахнув через паркан і разом з галуззям влетів у пастку, де швидко заплутався у петлях капканів.

Сьомий бранець був більшим за попередніх і мав усі риси, притаманні лідеру. Він спочатку поведився напрочуд сумирно, тільки колючий погляд видавав лють і нетерпіння.

Та далі трапилось несподіване. Вовк натиснув лобом на дерев'яну штахетину, і вона тріснула. Звір випав із клітки. Переляканий купець хутко сховався за спину Модеста.

Вовк клацнув зубами і здійнявся на лапи. Форесто хотів рушити назустріч, але

негоціант вчепився йому у спину, а з таким вантажем пересуватись незручно. Кожен боявся, що сіроманець кине́ться на нього, але звір завмер і дивився в одну точку — в очі Гнатка. Він був цілком у владі юнака, котрий розмірковував, який наказ віддати вовку.

— Біжи, сірий, біжи. — не голосно, але твердо промовив Гнатка.

Звір швидко знайшов вільний коридор у натовпі і проніс своє треноване тіло повз ошелешених сицилійців.

ЗМІСТ

Чотири рятівники і одна смерть	3
Чорний слон і зупинена лава	9
Чаклунська ніч і тривоги берега Циклопів .	22
Порятунок Доброго Антоніо на Криті	29
Пропажа Тори і вовки справжнього мафіозі.....	34
Між Сциллою та Харибдою і таємна розмова з вітром	40
Піратський слід в Сардинії і помста Джека-Джованні	47
Скарби древніх нурагів.....	62
Підступний Добрий Антоніо і щасливе повернення Тори	82
У бурхливих водах Турії і радість несподіваних зустрічей	92
Гойя і агатова чаша	101
Загибель «Марса» і полонення Джека.....	114
Коронація і замах на кайзера Леопольда II	119
Прощання з Венецією і штурм Ізмаїла	134